STUDENŢI ARDELENI LA ACADEMIA MILITARĂ „LUDOVIKA”

Cornel SIGMIREAN

Abstract

The paper presents the intellectual formation of the officers from the Austro-Hungarian Empire, especially of those from Transylvania who had studied at „Ludovika” Military Academy. The study deals with 1883-1893 period, when 243 Transylvanians graduated from „Ludovika” Military Academy. The fact that they had different social backgrounds proves that the officer's school became an important way of social emancipation.

Demersul nostru pentru reconstituirea listei cu tinerii ardeleni care au frecventat Academia Militară „Ludovik” de la Budapesta are ca perspectivă întregirea tabloului istoric al formării intelectualităţii transilvănene în epoca modernă. Un demers pe care am dori să-l asociem atât proiectului de cunoaştere în detaliu a mediilor universitare de formare a intelectualtăţii, cât şi ca introducere, iniţiere în fascinanta lume a ofiţerilor fostei armate cezaro-crăieşti. (Ne gândim la romanele lui Hasek, „Bravul soldat Svek” şi Joseph Roth, „Marsul lui Radetzky”, dar în primul rând la studiile mai recente ale istoricilor Günther E. Rothenberg[1] şi Deák István[2].) Am optat în cercetările noastre pentru Academia „Ludovika” pentru că aceasta a reprezentat, alături de Academia Militară ”Maria Teresa”, principala instituţie de formare a ofiţerimii din fostul Imperiu austro-ungar. Fondată la 1872[3], când s-a deschis pentru prima dată tinerilor care doreau să urmeze o carieră militară, apariţia ei pe harta instituţilor de învăţământ superior din Ungaria a fost împlinirea unui mai vechi deziderat al societăţii maghiare, exprimat pentru prima dată la 1808. Deschisă iniţial cu un curs de un an pentru pregătirea ofiţerilor, în 1888, durata cursurilor s-a stabilit la 4 ani, Academia Militară „Ludovika” a devenit o instituţie similară celorlalte institute militare din monarhie. După o nouă reorganizare, în 1897, Academia a putut oferi o pregătire echivalentă celei de la Academia „Maria Teresa” din Viena. Menţionăm că la Budapesta se asigura doar pregătirea în specializările infanterie şi cavalerie, ofiţerii de artilerie şi tehnică fiind şcolarizaţi la academia vieneză.

Astfel, aşa cum am mai arătat, pentru peste 4 decenii, de la deschiderea ei şi până în 1918, Academia Militară „Ludovika” a reprezentat instituţia centrală de formare a ofiţerilor din Ungaria istorică. Deschiderea ei nu a întrerupt însă afluenţa tinerilor din estul monarhiei, din Transleithania, spre Academia de la Viena. Pe baza listei cu studenţii care au frecventat Universitatea şi şcolile superioare din Viena între 1890-1918, publicată de istoricul Patyi Gábor, rezultă că, în perioada respectivă, peste 1 185 de tineri din Ungaria istorică au frecventat Academia Militară „Maria Teresa”[4]. Dintre aceştia 305 proveneau din Transilvania, printre care, luând în considerare limba maternă şi confesiunea, 46 au fost români. Dar, indiscutabil, la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului XX, Academia Militară „Ludovika” a reprezentat principala instituţie

BDD-A23776 © 2007 Editura Universităţii „Petru Maior”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:53:45 UTC)

militară de învăţământ din Ungaria, unde au absolvit majoritatea viitorilor ofiţeri. Între anii 1873-1918, la Academia Militară din Budapesta au absolvit peste 4 753 de viitori ofiţeri. În ceea ce priveşte prezenţa tinerilor din Transilvania la Academie, avem reconstituiri doar din perioada 1883-1893. Pe baza cercetării matricolelor, rezultă că pe durata unui deceniu la Academia budapestană au urmat cursurile de ofiţeri 243 de ardeleni, dintre care 85 au absolvit cursurile de 4 ani.[5] Majoritatea absolvenţilor cursurilor de 4 ani au urmat specializarea infanterie, respectiv 80%, douăzeci la sută fiind ofiţeri de cavalerie.

Analiza originii geografice a celor 243 de transilvăneni de la Academia Militară ne indică o reprezentare integrală a arealului transilvan, respectiv a tuturor comitatelor:

Comitatul	Număr de stdenţi
Alba	13
Arad	29
Bihor	34
Bistriţa-Năsăud	4
Braşov	8
Caraş-Severin	13
Cenad	1
Ciuc	5
Cluj	17
Făgăraş	3
Hunedoara	8
Mureş-Turda	6
Odorhei	2
Satu Mare	18
Sibiu	3
Solnoc-Dăbâca	5
Timiş	22
Târnava Mare	1
Târnava Mică	6
Torontal	26
Turda Arieş	9
Trei Scaune	8

Sigur, reprezentarea este inegală. Grupând comitatele pe regiuni istorice, remarcăm preponderenţa celor care provin din vestul Transilvaniei şi din comitatele bănăţene. Interesant că aproape o situaţie similară se constată şi în cazul frecventării de către tinerii ardeleni a Academiei Teresiene de la Viena. Probabil factori de ordin social, ascendenţă economică a comitatelor din Vest faţă de cele din Transilvania, gradul de

BDD-A23776 © 2007 Editura Universităţii „Petru Maior”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:53:45 UTC)

urbanizare al zonei, distanța, tradiția (în cazul Caraşului) sau factori militari (o mai mare militarizare a zonei?) au putut contribui la respectiva distribuie pe comitate.

Deosebit de interesantă şi cu explicaţii în ceea ce priveşte originea geografică a studenţilor este reprezentarea confesională: 48,78% sunt de religie romano-catolică, 19,9% reformaţi, 13,82% evanghelici, 8,13% israeliţi, 1,62 unitarieni, 6,50% ortodocşi, 1,2% greco-catolici. Aici cred că putem remarca faptul că majoritatea provin din comitate cu o reprezentare mai mare a confesiunii catolice.

Însă, credem că mult mai relevantă pentru încercarea de radiograiere a condiţiei viitoarei ofiţerimi o reprezintă originea socială a acesteia. Întrucât în cazul celor 243 de studenți ardeleni am întâlnit o situație foarte variată ca profesie și condiție socială (peste 83 de ocupații), am luat în considerare 12 categorii mari sociale:

- Agricultori: țărani cu proprietăți mici și mijlocii, 4,49%
- Muncitori necalificaţi: zilieri, portari, supraveghetori, 0,56%
- Meseriaşi: croitori, ospătari, ceasornicari, bijutieri, blănari, etc, 3,37%
- Muncitori în industria siderurgică, minerit, transporturi, 3,37%
- Comercianți, 10,67%
- Funcționari publici: notari, ajutor de notari, revizori, funcţionari la poştă, casieri, arhivari, preceptori, grefieri, contabili, funcționari la bancă, asesori etc, 20,22%
- Înalți funcționari publici: prefecți, preşedinți de tribunal, consilieri orăşeneşti, judecători, ofițeri, primari etc, 23,59%
- Înalți funcționari în economia privată, 0,56%
- Profesii libere: avocați, ingineri, medici, preoți, protopopi, profesori, 6,17%
- Antreprenori: proprietari de întreprinderi, bănci, hoteluri etc, 11,23%
- Mari proprietari de pământ, 11,23%

Sigur, o asemenea clasificare în categorii socio-profesionale are o cotă de relativitate, greu de asociat în fiecare situație statutul social cu venitul familiei. De exemplu, în cazul înalților funcționari publici puteu exista diferențe mari de venit, sau în cazul marilor proprietari, de la sute la mii de iugăre de pămțnt. Sunt însă câteva concluzii care se pot desprinde: circa 12% dintre studenții ardelenei de la Academia Militară „Ludovika" provin din familii cu condiție modestă. Armata, cariera de ofiţer nu mai reprezintă în secolul al XIX-lea un monopol al aristocrației, cum se întâmpla în secolele anterioare. De la faimosul Ordin „Maria Teresa", conferit ofiţerilor indiferent de originea socială şi cofesională, cariera militară a devenit accesibilă tinerilor proveniți din straturile inferioare ale societății. Admiterea tinerilor în acest tip de învățământ, în țările multietnice, cum a fost Imperiul austro-ungar, a însemnat accesul lor la filierele de emancipare socială uneori chiar la titluri nobiliare. Dar se detaşează evident, cu toată diversitatea grupurilor de origine socială, provenienţa majorității viitorilor ofiţeri din mediul burghez şi din clasele de mijloc ale societății, aceste categorii reprezentând principalul bazin social de selecție al ofițerimii din secolul al XX-lea. Au reprezentat o

BDD-A23776 © 2007 Editura Universității „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:53:45 UTC)

excepţie în această situaţie cei care proveneau din familii de mari proprietari, din familii nobiliare, atraşi de cariera militară în virtutea tradiţiei familiale, Academia Militară fiind prin excelenţă o şcoală de educaţie a sentimentelor dinastice.

Ar merita, cred, să încercăm o definire a profilului intelectual al absolvenţilor Academia Militare, chiar să convenim dacă ofiţerii aparţin sau nu categoriei intelectuale din imperiu. Parcurgând programa, planurile de învăţământ de la Academie, realizăm că pregătirea militară reprezenta o componentă esenţială, dar figurau şi discipline ca lb. maghiară, lb.germană, lb.franceză, geografie, matematică, geometrie descriptivă, istoria artelor, istoria armatelor etc, discipline care asigurau formarea unui orizont cultural respectabil viitorilor ofiţeri. Ne putem gândi la un exemplu arhicunoscut: cel mai mare scriitor român, creatorul romanului modern în literatura română este absolvent al Academiei Militară „Ludovika" - ofiţerul de infanterie Liviu Rebeanu (Rebrán Oliver în matricole)[6]; un produs prin excelenţă al şcolilor militare iniţial el studiind la Şcoala Reală Superioară de Honvezi de Sopron. Urmărind destinul absolvenţilor Academia Militară „Ludovika" vom putea, cred, să ne pronunţăm cu mai mare competenţă în privinţa profilului intelectual al ofiţerimii din fostul Imperiu austro-ungar. Cu siguranţă însă se detaşează educaţia militară în spiritul loialismului faţă de împărat şi stat, în cunoscutul dinasticism manifestat la ofiţerii imperiului. Dacă vom încerca să ne explicăm miracolul Imperiului dunărean creat de habsburgi, cu o istorie de 400 de ani, va trebui să cunoaştem istoria militară a Imperiului. În fond, imperiul nu a sucombat în 1918 din cauza înfrângerii armatei sale, mişcările naţionale de secesiune din interior au reprezentat principala cauză a prăbuşirii sale.

Sigur, sunt ipoteze care ne pot fundamenta în plus cercetarea formării corpului ofiţeresc din Transilvania , cu studii la Academia „Ludovika".

NOTE:

[1] Günther E. Rothenberg, *The Army of Francisc Joseph*, West Lafayette, Indiana, 1976

[2] István Deák, Beyond Nationalism: *A Social and Political History of the Habsburg Officer Corps, 1848-1918*, New York, 1990

[3] Pentru istoria Akademiei "Ludovika" vezi: *A Magyar Kir. Honceéd Ludovika Akademia törtenete*, szerkesztette Dezséri Bachó László; *A Magyar Király Honceéd Ludovika Akademia Kiadasa*, Budapest 1930; *Egyetemi Almanach. A zringi Miklós nemzetvédelmi Egyetem és Jogelöd intézményei Jennálleásának 85. Evfordulójára,* Budapest, 2005.

[4] Patyi Gábor, *Magyaroszági diakok Bécsi egyetemeken és Jőiskolákon 1890-1918*, Budapest 2004

[5] Magyar Hadtörteneti Levéltár Budapest *Fond. Academia Ludovika*, dosare 18-28

[6] Cornel Sigmirean, *Liviu Rebreanu-student la Akademia „Ludovika" şi ofiţer la Gyula*, în vol. *Simpozion. Comunicările celui de-al XV-lea simpozion al cercetătorilor români din Ungaria*, Giula, 2006, p. 8-17.

BDD-A23776 © 2007 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:53:45 UTC)